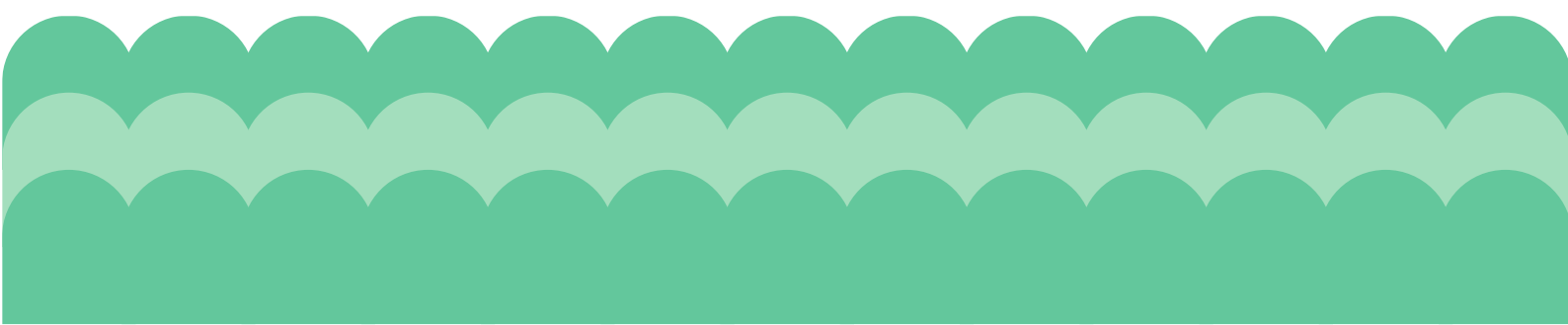

Järvenpään kaupunginkirjaston lukutaitosuunnitelma 2025–2026

Sisällys

1.	Alustus	3
1.1	Järvenpää ja Järvenpään kaupunginkirjasto	3
2.	Lukutaitosuunnitelma	4
2.1	Mitä on lukutaito	5
2.2	Lukutaitosuunnitelman ja -työn tavoitteet	6
2.3	Haasteet	7
2.3.1	Kirjaston tilat	7
2.3.2	Resurssien riittävyys	8
2.3.3	Kohderyhmien tunnistaminen ja tavoittaminen	9
2.4	Arviointi ja seuranta	10
3.	Lukutaitotyö Järvenpään kirjastossa lukuvuonna 2025–2026	11
3.1	Varhaiskasvatus, neuvola ja perhepalvelut	12
3.1.1	Varhaiskasvatus ja esiopetus	12
3.1.2	Neuvola- ja perhepalvelut	13
3.2	Perusopetus ja toinen aste	13
3.2.1	Perusopetus	13
3.2.2	Lukio	14
3.2.3	Ammattiopisto Keuda	15
3.3	Aikuiset ja seniorit: lukutaitoa elämän eri vaiheissa	15

1. Alustus

Järvenpään kaupunginkirjaston lukutaitosuunnitelma on koko kirjastoa koskeva suunnitelma, jossa määritellään Järvenpään kaupunginkirjastossa tehtävä lukutaitotyö. Lukutaidon edistäminen ja lukemaan innostaminen ovat keskeisiä kirjastojen tehtäviä. Suunnitelma kattaa kaiken kirjastossa tehtävän lukutaitotyön.

Lukutaitosuunnitelman luvussa kaksi määritellään raamit, joiden puitteissa lukutaitotyötä Järvenpään kaupunginkirjastossa tehdään. Luvussa avataan tarkemmin lukutaidon ja lukutaitotyön käsitteitä, asetetaan tavoitteet kirjaston lukutaitotyölle sekä mm. tunnistetaan Järvenpään kirjastolle tyypilliset lukutaitotyöhön liittyvät haasteet ja käytössä olevat resurssit. Luvussa kolme määritellään konkreettiset keinot, joilla Järvenpään kirjastossa sitoudutaan edistämään lukutaitotyötä.

Lukutaitosuunnitelman tekemiseen osallistuu erilaisten asiakasryhmien parissa työskenteleviä kirjaston työntekijöitä.

1.1 Järvenpää ja Järvenpään kaupunginkirjasto

Järvenpää on noin 47 000 asukkaan (2024) kaupunki Keski-Uudellamaalla. Järvenpää on pinta-alaltaan Suomen pienimpiä ja asukastiheimpiä kaupunkeja, ja palvelut ovat keskittyneet selkeästi erottuvaan keskustaan. Kaupungin väkiluku on nouseva. Tilastokeskuksen¹ mukaan vuonna 2024 järvenpääläisistä 89 % puhui äidinkielenään suomea. Ruotsia äidinkielenään puhui 1 % väestöstä ja vieraskielisten osuus oli 10 %. Vieraista kielistä puhuttiin eniten venäjää (692), viroa (632), ukrainaa (604), arabiaa (233), farsia/persiaa (211) ja englantia (200).

Järvenpäässä toimii useita oppilaitoksia. Kaupungin järjestämää perusopetusta tarjotaan viidessä alakoulussa, kolmessa yhtenäiskoulussa ja yhdessä yläkoulussa. Perusopetusta Järvenpäässä tarjoaa myös yksityinen Keski-Uudenmaan kristillinen koulu. Varhaiskasvatusta Järvenpäässä tarjoaa 15 kunnallista ja 11 yksityistä päiväkotia sekä useampi perhepäivähoitaja.

¹ <https://pxdata.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/>

Esiopetusta tarjotaan yhteensä 14 päiväkodissa. Kaupungin opetus- ja koulutuspalveluihin kuuluvat lisäksi lukio ja Järvenpään Opisto. Ammatillista koulutusta kaupungissa järjestävät Keuda, STEP-koulutus ja Spesia, jotka tarjoavat monen eri alan opintoja.

Järvenpään kaupunginkirjasto kuuluu kaupungin hyvinvoinnin palvelualueeseen ja sen sisällä liikuntaan ja kulttuuriin. Henkilötyövuosia kirjastolla on vuonna 2025 yhteensä 25, joista 6,5 on kohdennettu lasten ja nuorten kirjastopalveluihin. Lisäksi kirjastossa työskentelee vaihtelevasti ammattiin opiskelevia harjoittelijoita, työkokeilijoita ja siviilipalvelushenkilöitä. Kirjastossa on kaksi asiakaspalvelutiskiä, joista toinen sijaitsee lastenosastolla.

Kirjastopalvelut huolehtivat Järvenpään perusopetuksen koulukirjastojen kokoelmista ja toiminnan koordinoinnista sekä lukion kirjastosta. Kirjastossa tehdään paljon yhteistyötä kaupungin muiden toimijoiden (mm. koulut, varhaiskasvatus, senioripalvelut) kanssa niin lukutaidon kuin muiden kirjaston palveluiden ylläpitämiseksi. Järvenpään kirjasto on osa Kirkes-kirjastokimppaa, johon kuuluu Järvenpään lisäksi Kerava, Mäntsälä ja Tuusula.

2. Lukutaitosuunnitelma

”Jokaisella on oikeus monipuoliseen lukutaitoon ja lukevaan elämäntapaan. Hyvän lukutaidon saavuttaminen edellyttää toimivia yhteiskunnan tukirakenteita sekä yksilön motivaatiota lukemisen harjoittamiseen koko eliniän ajan.”²

Järvenpään kirjaston lukutaitosuunnitelma on luotu tukemaan ja tekemään näkyväksi kirjastossa tehtävää lukutaitotyötä. Suunnitelmassa on asetettu kirjastossa tehtävän lukutaitotyön periaatteet, tavoitteet, tavoitteiden arviointi ja seuranta sekä kirjattu käytössä olevat toimintamallit, joihin kirjasto sitoutuu lukuvuodeksi kerrallaan. Lukutaito kuuluu kaikille ja koskee kaikkia kirjaston asiakasryhmiä, joten kirjaston lukutaitosuunnitelmaakaan ei ole rajattu koskemaan vain yksittäisiä kohderyhmiä. Suunnitelmassa tunnistetaan kuitenkin se, että kirjaston lukutaitotyössä korostuvat tietyt erityisryhmät erityisesti tiiviin päiväkotijärjestelmän ja kouluyhteistyön kautta.

² <https://www.oph.fi/fi/blogi/lukutaito-luo-tasa-arvoa-ja-hyvinvointia>

Lukutaitosuunnitelma perustuu kirjastolakiin³ ja sitä ohjaa Järvenpään kaupungin strategia (J2, J3)⁴. Kirjaston lukutaitotyötä sitoo kirjaston omat, vuosittaiset tavoitteet. Lukutaitotyö nojaa myös Järvenpään kirjaston kokoelmapolitiikkaan. Lasten ja nuorten kanssa tehtävää lukutaitotyötä ohjaa lisäksi varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmat sekä erityisesti Järvenpään esi- ja perusopetuksen kulttuuripolku⁵ ja lukemisen polku⁶. Suunnitelmaa tehdessä on myös huomioitu Kansallinen lukutaitostrategia 2030⁷.

2.1 Mitä on lukutaito

Tässä dokumentissa lukutaidolla tarkoitetaan pääosin perinteisen lukutaidon edistämistä ja lukemaan innostamista. Lukutaito-käsitteeseen sisällytetään myös digitaalinen ja medialukutaito.

Arkikielessä perinteinen lukutaito tarkoittaa tekstin mekaanista lukemista ja sen ymmärtämistä.

OECD-maiden PISA-tutkimuksissa⁸ lukutaito on tekstien ymmärtämistä, käyttöä, arviointia, reflektointia sekä niiden lukemiseen sitoutumista lukijan omien tavoitteiden saavuttamiseksi, tietojen ja valmiuksien kehittämiseksi sekä yhteiskuntaelämään osallistumiseksi.

Digitaalinen lukutaito tarkoittaa taitoa löytää, arvioida, ymmärtää, luoda ja jakaa tietoa digitaalisissa ympäristöissä. Digitaalista lukutaitoa on erilaisten digitaalisten laitteiden ja sovellusten hyödyntäminen arkipäivän asioinnissa.

Medialukutaito on kykyä ymmärtää, analysoida, arvioida ja tuottaa mediasisältöjä kriittisesti. Medialukutaito auttaa erottamaan faktat ja mielipiteet, tunnistamaan disinformaatiota ja manipulaatiota sekä ymmärtämään median roolia yhteiskunnassa.

³ <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2016/1492>

⁴ <https://www.jarvenpaa.fi/kaupunki-ja-paatoksentekeo/jarvenpaastrategia-2030>

⁵ <https://www.jarvenpaa.fi/opetus-ja-kasvatus/perusopetus/opiskelu-peruskoulussa/opetussuunnitelma/kupo-eli-kulttuuripolku>

⁶ <https://www.jarvenpaa.fi/opetus-ja-kasvatus/perusopetus/opiskelu-peruskoulussa/opetussuunnitelma/lupo-eli-lukemisen-polku>

⁷ <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kansallinen-lukutaitostrategia-2030>

⁸ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165295/OKM_2023_49.pdf

Useissa lukutaitoa kuvaavissa määritelmissä lukutaito käsitetään funktionaaliseksi taidoksi. Se tarjoaa kirjastoille lukuisia tulokulmia lukutaitotyöhön. Funktionaalista lukutaitoa edistävä lukutaitotyö ei ole vain mekaanista lukemaan opettamista. Sen lisäksi tuodaan esiin kulttuurisia sisältöjä, rakennetaan lukijuutta erilaisilla tekstimuodoilla ja innostetaan lukemaan. Näin ymmärrettynä lukutaitotyö toimii kattokäsitteenä erilaisille menetelmille, joita kirjastoissa käytetään esimerkiksi lukemaan innostamisessa.

Kirjastolain (1492/2016) 2§:n tavoite “lukemiskulttuurin ja monipuolisen lukutaidon edistäminen” voidaan ajatella muodostuvan juuri lukutaitotyöstä ja lukemisen edistämisestä.

Lukutaitotyö on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lukemiskulttuurin ja monipuolisen lukutaidon edistämiseksi.

2.2 Lukutaitosuunnitelman ja -työn tavoitteet

Järvenpään kirjaston lukutaitosuunnitelmaan kirjataan lukutaitotyön tavoitteet, kohderyhmät sekä keinot. Tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan lukutaitosuunnitelmassa määritellyllä tavalla. Tavoitteita tarkistellaan ja tarpeen vaatiessa muokataan vuosittain.

Lukutaitosuunnitelman tavoite on tehdä kirjasto ja sen tarjoamat palvelut tutuiksi järvenpääläisille, perheille, kouluille ja muille kohderyhmille. Tavoitteena on tiedottaa kirjaston toiminnasta, palveluista ja tapahtumista kohdennetusti eri kohderyhmille ja pyrkiä tavoittamaan myös ne järvenpääläiset, jotka eivät käytä kirjastoa.

Kirjaston lukutaitotyön tavoite on pyrkiä ylläpitämään järvenpääläisten lukemisharrastusta ja tukea elinikäistä oppimista. Tavoitteena on, että Järvenpäästä tulee lukevia lapsia, jotka kasvavat lukeviksi aikuisiksi. Pyrimme saavuttamaan jatkumon kirjastokontakteissa päiväkotii-ikäisistä senioreihin asti tavoittamalla käytössä oleviin resursseihin suhteutettuna mahdollisimman paljon lapsiryhmiä, mm. varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa tehtyjen kupo- ja luposopimuksien kautta. Ryhmäkäyntien, tapahtumien ja muun järjestetyn toiminnan lisäksi lukuharrastuksen ylläpidossa korostuu asiakaspalvelukontaktit. Asiakkaiden yksilölliset tarpeet huomioidaan tarjoamalla oikea-aikaista asiakaspalvelua ja kohtaamalla asiakkaat yksilöinä.

Muita tavoitteita ovat

- Vahvistaa yhteistyön rakenteita eri toimijoiden ja kirjaston välillä.
- Vähentää päällekkäistä työtä tiivistämällä lukutaitoyhteistyötä kirjaston eri tiimien kesken sekä mahdollisesti löytää uusia keinoja toteuttaa lukutaitotyötä.
- S2-asiakkaiden tavoittaminen nykyistä paremmin.

Luvussa kolme on kirjattu ylös konkreettisia lukutaitotyön toimia, joihin Järvenpään kirjasto sitoutuu yllä listattujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

2.3 Haasteet

2.3.1 Kirjaston tilat

Järvenpään kirjastorakennus on otettu käyttöön vuonna 1987. Viimeisin laaja, asiakastiloja uudistanut remontti tehtiin vuonna 2019. Tuolloin mm. käynnistettiin omatoimikirjaston toiminta kirjaston aulatiloissa. Omatoimikirjasto mahdollistaa mm. lehtien luvun, varausten haun ja aineistojen lainaamisen ja palauttamisen aikaisin aamulla ja myöhään illalla. Vuosien varrella tehdyistä remonteista huolimatta kirjastorakennus ei vastaa täysin nykykirjaston vaatimuksia.

Ryhmäkäyntejä ja tapahtumia varten kirjastossa ei ole tarpeeksi tiloja. Kirjaston aulassa sijaitseva Tyyni Tuulio -sali on luentosali, johon voi ottaa paloturvallisesti enintään 55 henkilöä. Lisäksi ryhmäkäyntejä tai tapahtumia varten kirjastossa on satuhuone Onneli, johon pystyy mukavasti kokoontumaan enintään kymmenen henkilöä. Tapahtumatoimintaa varten kirjastosalissa on kirjaston Stage, jonka ympärille kootaan katsomo kulloistakin tapahtumaa varten erikseen. Lasten ja nuorten osastolla sijaitseva kokoelmatila, lasihuone Stoori, on tarvittaessa muunneltavissa lyhytaikaiseen ryhmäkäyntikäyttöön – tilasta löytyvät valkokangas ja videotykki. Lisäksi kirjastossa on kolme pienryhmätyöskentelyyn sopivaa neuvotteluhuonetta.

Erityisesti kouluryhmien ryhmäkäyntejä varten tiloja ei ole tarpeeksi. Jo kahden ryhmän samanaikainen ryhmäkäynti vaatii ylimääräisiä järjestelyitä ja saa aikaan ahtauden tunnun. Olemassa olevat tilat ovat suurella käytöllä, ja esimerkiksi Kulttuuripolkukäyntiaikaa luokalleen kysyvän opettajan ajanvaraus saattaa venyä usean viikon päähän tilavarausten päällekkäisyyden

vuoksi. Kysyntää vastaamaan tulisi olla useampia, muusta kirjastotilasta erillisiä tiloja, jotka vetävät koululuokallisen henkilöitä

Kirjastorakennuksessa on nykyvaatimuksiin nähden puutteita myös mm. lastenhoitotiloissa. Esimerkiksi lapsiperheille mahdollisuus eväiden lämmittämiseen ja nauttimiseen on tärkeä käytännön asia, joka voi ratkaista lähdetäänkö kirjastoon tutustumaan kirjoihin vai ei.

Kirjastorakennus ei myöskään ole kaikilta osin saavutettava tai esteetön. Esimerkiksi kirjaston kahdesta sisäänkäynnistä toisella on portaat. Useat oviaukot ovat liian kapeita pyörätuolien ja lastenvaunujen kanssa liikkuville.

2.3.2 Resurssien riittävyys

Kirjastoammattilaisen työkuva muodostavat monet erilaiset tehtävät. Kirjastotyöhön kokonaisuudessaan kuuluu paljon muutakin kuin pelkkää lukutaitotyötä. Kirjaston asiakaspalvelutyötä tekevien työntekijöiden kokonaistyöajasta noin 15 prosenttia menee logistisiin tehtäviin, kuten palautetun aineiston ja varattujen aineistojen käsittelyyn. Työaikaa kuluu myös monenlaisiin kirjaston arjen ja kokoelmankäytön sujuvuuteen liittyviin tehtäviin, kuten esimerkiksi ICT-asioihin ja kokoelmanhoidollisiin tehtäviin (lähde: Kirjaston sisäinen työtehtävien seuranta, kevät 2025). Toisin sanoen, vaikka lukutaitotyö on olennainen osa kirjastotyötä, se ei ole ainoa työaikaa ja keskittymistä vaativa asia, johon kirjaston työntekijöiden huomiota menee.

Järvenpään kirjaston lainamäärät ovat nousseet. Vuonna 2024 lainoja tehtiin 10 % enemmän kuin vuonna 2023⁹. Henkilötyövuodet sen sijaan eivät ole nousseet lainamäärien kanssa, mikä tarkoittaa, että Järvenpään kirjaston henkilökunnan kokonaistyöajasta yhä suurempi osa menee aineistojen logistiseen käsittelyyn.

⁹ <https://tilastot.kirjastot.fi/>

2.3.3 Kohderyhmien tunnistaminen ja tavoittaminen

Järjestelmällinen koulu- ja varhaiskasvatusyhteistyö pyrkii takaamaan, että lapsilla ja nuorilla olisi vuosien saatossa mahdollisuus päästä useamman kerran kirjastoon päiväkotij- ja kouluvuosiensa aikana. Esimerkiksi Kulttuuripolku ja Lukemisen polku -ohjelmat on kirjattu opetussuunnitelmaan, mikä tekee kirjastokontakteista velvoittavia tasaisin väliajoin. Kirjasto lähettää opettajille ja ryhmän vetäjille kutsut ja ajanvarausohjeet mm. Kulttuuripolku-ohjelmiin osallistuville luokille, sekä esiopetuksen kirjastoon tutustumiskäynneille. Varataanko aikaa kirjastokäynnille vai ei, jää opettajan tai ryhmän vetäjän vastuulle.

Koululuokilla ja varhaiskasvatusryhmillä on eriarvoiset mahdollisuudet päästä kirjastokäynneille vuoden aikana. Kaupungin keskusta-alueen kouluilta ja päiväkodeilta on huomattavasti helpompi käydä kirjastolla kuin esimerkiksi Haarajoelta, viiden kilometrin päässä kirjastolta. Etäisyyksien aiheuttamaa epätasa-arvoa helpottamaan kirjaston lasten ja nuorten osasto kokoaa toiveiden mukaisia aineistopaketteja koululuokille ja varhaiskasvatusryhmille. Aineistopaketit lainataan opettajan tai ryhmänvetäjän yhteisökortille. Kunnan toimijoille aineistopaketit kulkevat sisäpostin mukana, yksityiset toimijat voivat noutaa paketin kirjaston palveluaikojen puitteissa kirjastolta. Suosittelemme, että luokkaan tai ryhmään tilattaisiin aineistopaketti vähintään kerran lukuvuoden aikana, erityisesti, mikäli luokalla tai ryhmällä ei ole mahdollisuutta omatoimiselle lainauskäynneille kirjastoon. Kirjastolla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta valvoa, mikäli kaikki koululuokat tai varhaiskasvatusryhmät käyttävät mahdollisuutta aineistopaketin tilaamiseen, vaan asia on opettajien ja varhaiskasvattajien oman aktiivisuuden varassa.

Lapsia ja nuoria tavoitetaan melko hyvin kirjaston asiakkaiksi koulun ja varhaiskasvatuksen kautta, mutta lukemaan innostetun lapsen koti ei välttämättä kannusta lukemiseen ja kirjaston käyttöön. Suoraa kontaktia kirjastoa käyttämättömiin perheisiin ei käytännössä ole, vaan kontaktit tapahtuvat sidosryhmäyhteistyöllä neuvolan, varhaiskasvatuksen, koulun ja esimerkiksi nuorisopalveluiden kautta. Ketään ei voi pakottaa kirjaston asiakkaaksi.

Kirjastoa käyttämättömistä henkilöistä on hankala tehdä selkeää profiilia, kun kontaktia kirjastoon ei ole ollenkaan. Ketkä kaikki jäävät tai jättäytyvät kirjastopalveluiden ulkopuolelle ja mistä syistä? Kirjasto kilpailee ihmisten vapaa-ajasta. Lukeminen vaatii vaivannäköä eikä välttämättä ole kiireisen ja stressaantuneen ihmisen vapaa-ajan tekemisten kärkipäässä.

Väestöpohja moninaistuu myös käytettävien kielten osalta. Aineistobudjetin, tilankäytön ja hallittavan kokoelman kannalta ei ole mahdollista tai mielekäästä ylläpitää kokoelmaa kaikilla mahdollisilla kielillä. Helsingin monikielinen kirjasto tarjoaa siirtokokoelmilla myös harvinaiskielisiä aineistoja Suomen yleisten kirjastojen käyttöön. Harvinaiskielisen asiakkaan täytyy kuitenkin osata kysyä siirtokokoelmaa ja myös odottaa toimitusta, jos tilaus tehdään.

2.4 Arviointi ja seuranta

Arvioinnilla ja seurannalla saadaan tietoa jatkon kehityksen kannalta. Tavoitteena on tunnistaa toimivat menetelmät ja niiden vaikutukset haluttuun lopputulokseen.

Järvenpään kaupunginkirjastossa arviointia ja seuranta tehdään sekä aikuisten että lasten tiimin toimesta. Tavoitteiden toteutumista mitataan seuraavilla mittareilla:

- Järjestettävien tapahtumien ja kirjastovierailujen, kuten kouluryhmien ja muiden vierailevien ryhmien määrillä sekä näiden osallistujamäärillä.
- Kirjastovierailujen palautteiden keräämisellä. Keräämistä ei tehdä järjestelmällisesti, mutta jokainen palaute otetaan huomioon.
- Kirjaston kävijämäärillä sekä asiakaspalveluaikana toteutuneilla asiakaskontaktien määrillä.
- Pääkirjaston ja koulukirjastojen lainausmäärillä. Haasteena se, että koulukirjastoista ei saada lainausmääriä samalla tavalla kuin pääkirjaston lainoista, joten sieltä kerätty lainamäärä ei ole todenmukainen.
- Kouluille toimitettavien kirjakassien tilausmäärillä.
- Kirjaston lastenosaston lukudiplomin suorittajien määrillä.

Tavoitteita tarkistellaan ja tarpeen vaatiessa muokataan vuosittain.

3. Lukutaitotyö Järvenpään kirjastossa lukuvuonna 2025–2026

Järvenpään kirjastossa tehdään lukutaitotyötä laajasti erilaisten ja ikäisten kohderyhmien parissa. Kohderyhmille tarjotaan kohdennetusti toimintaa ryhmän tarpeet huomioon ottaen. Kirjastossa tehtävään lukutaitotyöhön sitoudutaan koulujen lukuvuoden mukaisesti, sillä merkittävä osa lukutaitotyöstä kohdistuu päiväkotij- ja kouluikäisiin ja sitä tehdään tiiviissä yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Lukutaitotyötä tehdään kuitenkin myös yhteisesti koko kirjaston tasolla sekä kohdennetusti aikuisille ja senioreille.

Lukutaitotyön perusta on aktiivinen kokoelmatyö. Kokoelman hallintaa ja ylläpitoa ohjaa Järvenpään kaupunginkirjaston kokoelmapolitiikka. Ajantasainen ja suunnitelmallisesti kehitetty kokoelma tukee lukutaitotyötä.

Asiakaspalvelutyötä tehdään vahvalla ammattitaidolla ja isolla sydämellä koko kirjaston tasoisesti. Kirjaston lasten ja nuorten osastolla on oma asiakaspalvelupiste, jonka avulla lapset ja nuoret saavat kohdennettuja kirjastopalveluita. Myös aikuisten asiakaspalvelussa pyritään huomioimaan ja vastaamaan erilaisten asiakkaiden tarpeisiin.

Lisäksi kirjasto tarjoaa palveluita:

- Erityisryhmien (S2-asiakkaat ja ryhmät, joilla on lukemisen haasteita) aineistot ja vierailut sekä kirjavinkkaukset
- Saavutettavuuskirjasto Celian palvelut niille, joille lukeminen on vaikeaa
- Kirjaston lukemiseen ja kulttuuriin liittyvät tapahtumat
- Kirjasto pyrkii madaltamaan kynnystä kirjaan tarttumiseen sosiaalisen median kirjavinkkien ja kirjastotilassa esille nostetun aineiston avulla
- Kirjaston asiakkaat pyritään tavoittamaan mahdollisimman laajalla tiedotuksella sähköpostin, sosiaalisen median ja tilaviestinnän kautta. Viestintää tehdään sekä yleisesti kaikille asiakkaille että kohdennetusti yksittäisille asiakasryhmille.

Lukutaitotyön ja kirjaston palveluiden toteuttamisen kannalta arvokasta tukea tuo sidosryhmäyhteistyö. Yhteistyön avulla saadaan toteutettua toimintaa, johon kirjaston omat resurssit eivät välttämättä riitä ja kyetään tavoittamaan asiakkaita, jotka eivät muuten kävisi kirjastossa. Yhteistyötä tehdään mm. Myllytien toimintakeskuksen, Tuusulanjärven klubitalon, neuvolan, seurakunnan, nuorisopalveluiden ja perhetalo Joutsikin kanssa.

3.1 Varhaiskasvatus, neuvola ja perhepalvelut

3.1.1 Varhaiskasvatus ja esiopetus

Järvenpäässä järjestetään kunnallista ja yksityistä varhaisvatusta päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Kaupungissa on 26 päiväkotia. Esiopetusta järjestetään osassa kunnallisia ja yksityisiä päiväkoteja. Suurin osa esiopetuksen ryhmistä toimii koulujen tiloissa.

Kirjaston tarjoamat palvelut:

- yhteisökortit
- kirjastolta tuleva tiedottaminen
- Pikkutiikeri-lukudiplomi
- kirjasto tarjoaa varhaiskasvatuksen käyttöön lasten ikäkaudelle sopivaa kirjallisuutta
- kirjakassit ja kirjavinkkilistat varhaiskasvatusryhmän toivomista aiheista ja teemoista
- Kirkes-kirjastojen yhteiset e-aineistot ja kuntien yhteinen E-kirjasto ovat ryhmien käytettävissä
- ryhmien on mahdollista tilata maksutta vieraskielistä aineistoa Monikielisestä kirjastosta
- Saavutettavuuskirjasto Celian maksuttomat kirjat ovat yksi tuen muoto niille lapsille, joilla on jokin lukemisen este. Päiväkoti voi liittyä Celian sivuilla yhteisöasiakkaaksi.
- kirjaston resurssien mukaan toteutettavat ohjatut kirjastovierailut ja toiminnalliset satutunnit
- ryhmien omatoimiset kirjastovierailut
- tunne- ja kaveritaitosatulaatikot (3kpl) päiväkodeille ja esiopetukseen
- Blue-bot-lattiarobotit (3 kpl tai 6 kpl)

- lastenosastolla on ryhmien omatoimisesti suoritettavia osallistavia tehtäviä ja suunnistuksia
- kirjakassien kokoaminen poistokirjoista kirjojen saatavuuden mukaan

3.1.2 Neuvola- ja perhepalvelut

Järvenpään kaupungin neuvolapalvelut ovat osa Keski-Uudenmaan hyvinvointialuetta. Järvenpäässä on kaksi lastenneuvolan toimipistettä Järvenpään uudessa sosiaali- ja terveyskeskus JUST:ssa sekä Päiväkotit Pollen yhteydessä.

Järvenpään kaupungilla on perheille kaksi avointa kohtaamispaikkaa: perhetalot Joutsikki ja Pikku Joutsikki. Seurakunnalla ja Mannerheimin lastensuojeluliitolla on omaa toimintaa lapsille ja lapsiperheille.

Kirjaston tarjoamat palvelut:

- infokirje lukemisen tärkeydestä sähköisesti (sisältää infoa E-kirjastosta, Monikielisestä kirjastosta ja Saavutettavuuskirjasto Celiasta)
- lasten- ja nuortenosaston esite suomeksi ja englanniksi fyysisesti
- neuvolaan toimitetaan sähköisesti kirjavinkkejä eri ikäisille jaettavaksi ikäkausitarkastuksissa
- kirjaston työntekijän vierailut kirjaston resurssien mukaan
- ryhmien vierailut kirjastolla kirjaston resurssien mukaan
- kirjakassien kokoaminen poistokirjoista kirjojen saatavuuden mukaan

3.2 Perusopetus ja toinen aste

3.2.1 Perusopetus

Järvenpäässä perusopetusta annetaan 5 alakoulussa ja 1 yläkoulussa. Lisäksi kaupungissa on kolme yhtenäiskoulua (luokka-asteet 1–9). Lisäksi on kaksi pienempää toimipistettä, jotka kuuluvat yhtenäiskoulujen hallinnon alaisuuteen.

Kirjaston tarjoamat palvelut:

- yhteisökortit opettajille ja ryhmien vetäjille
- kirjastolta tuleva tiedottaminen
- Lukutiikeri-lukudiplomit 1.–6. -luokkalaisille
- kirjakassit ja kirjavinkkilistat ikä/lukutaitotaso/toivotut aiheet huomioiden
- Kirkes-kirjastojen yhteiset e-aineistot ja kuntien yhteinen E-kirjasto ovat ryhmien käytettävissä
- Saavutettavuuskirjasto Celian maksuttomat kirjat ovat yksi tuen muoto niille oppilaille, joilla on jokin lukemisen este. Koulu voi liittyä Celian sivuilla yhteisöasiakkaaksi.
- kirjaston resurssien mukaan toteutettavat ohjatut kirjastovierailut
- ryhmien omatoimiset kirjastovierailut
- 2., 4. ja 7. -luokkalaisten ohjatut kirjastovierailut (osana Järvenpään kaupungin Kulttuuripolkua KUPOa)
- LUPO Lukemisen Polku -yhteistyö koulujen kanssa: kirjastokontakti jokaiselle luokka-asteelle 1.–9. lk sekä vuosittaiset lukukampanjat: aineiston tarjonta sekä suositukset, kirjalistat (kirjaston ylläpitämät Lukutiikeri-suosituslistat käytössä). Lomakkeet sekä kampanjamateriaalit ovat esillä lasten ja nuorten osastolla.
- Lukutaitotyötä tehdään myös koulukirjastojen kautta: Kirjasto hoitaa budjetoinnin, koulujen kirjastokokoelmien aineistojen esivalinnan, hankinnan ja käsittelyn. Kokoelmatyöhön kuuluu myös aineiston poistot, minkä kirjasto ja koulut tekevät yhdessä. Koulukirjastojen kokoelmia käsittelevät linjaukset löytyvät Järvenpään kirjaston kokoelmapolitiikasta. Lainausautomaattien hallinta ja toimitus kouluille yhteistyössä tietohallinnon kanssa.

3.2.2 Lukio

Järvenpäässä on yksi lukio, jossa opiskelee noin 1300 opiskelijaa. Heistä noin 250 opiskelee aikuislinjalla. Henkilökuntaa on hieman alle 100. Järvenpään lukion koulukirjasto palvelee sekä lukion opiskelijoita että henkilökuntaa. Lukiolla työskentelee kirjaston työntekijä kahtena työpäivänä viikossa.

Lukion koulukirjaston tehtävänä on edistää lukemista, kirjastopalvelujen ja -aineistojen käyttöä sekä tietoisuutta niistä nuorten aikuisten keskuudessa. Lukion koulukirjaston tehtävänä on tarjota lukion henkilökunnalle aineistoja opetuksen tueksi.

Lukion koulukirjaston kokoelman aineisto on tarkkaan valittu palvelemaan opiskelijoiden tarpeita. Kirjastovirkailija valitsee, hankkii ja käsittelee kaiken kokoelmaan tulevan aineiston. Lisäksi kokoelmasta karsitaan poistettavaa aineistoa. Koulukirjastojen kokoelmia käsittelevät linjaukset löytyvät Järvenpään kirjaston kokoelmapolitiikasta. Opiskelijat voivat lainata aineistoa omalla KIRKES-kirjastokortillaan joko automaattilla tai virkailijalta asiakaspalveluaikana.

Kirjastotilassa on useita pysyviä näyttelyitä kattamaan oppilaitoksen tarpeita: kaikille äidinkielen kursseille on omat pysyväisnäyttelyt, joissa on esillä näihin teemoihin sopivaa aineistoa. Lisäksi on ajankohtaisia näyttelyitä sekä uutuushyllyt.

Kirjasto järjestää oppitunneilla kirjavinkkausta, kun siitä sovitaan opettajan kanssa. Kirjasto järjestää oppitunneilla myös tarpeen mukaan esim. informaatiolukutaitoon liittyvää ohjausta.

Lukiolaiset käyttävät pääkirjaston tiloja ja aineistoja opiskelun tueksi, ylioppilaskirjoituksiin ja pääsykokeisiin valmistautumisessa.

3.2.3 Ammattiopisto Keuda

Keudan kanssa yhteistyö ei tällä hetkellä ole suunnitelmallista. Kirjaston resurssien mahdollistaessa yhteistyön syventäminen on asialistalla.

3.3 Aikuiset ja seniorit: lukutaitoa elämän eri vaiheissa

Kirjasto on tärkeä sivistyksellinen ja yhteisöllinen toimija, joka tukee lukutaitoa ja kulttuurista osallisuutta elämän eri vaiheissa. Erityisesti ikäihmisille ja mm. mielenterveyskuntoutujille lukeminen voi olla merkittävä hyvinvoinnin, kognitiivisten kykyjen ja osallisuuden tunteen vahvistaja. Kirjasto tarjoaa turvallisen, esteettömän ja kulttuurisesti rikastavan ympäristön, jossa lukeminen, oivaltaminen ja rauhoittuminen ovat mahdollisia yksin tai yhdessä muiden kanssa – koko elämän ajan.

Lukeminen ei välttämättä ole yksinäistä – kirjasto järjestää tapahtumia, joissa lukukokemuksia voidaan jakaa ja kirjallisuuteen syventyä yhdessä muiden kanssa. Lukupiirit, novellikoukut ja kirjailijavierailut vahvistavat yhteisöllisyyttä ja tarjoavat mahdollisuuksia mielekkääseen vuorovaikutukseen. Esimerkiksi kuukausittain kokoontuvat kauno- ja tietokirjallisuuteen keskittyvät lukupiirit innostavat osallistujia keskusteluun ja uusien näkökulmien löytämiseen. Kirjaston tilaisuuksissa vuorovaikutus esiintyjien ja osallistujien välillä on olennainen osa kokemusta.

Ikääntymisen myötä lukemiseen voi liittyä haasteita. Kirjasto tarjoaa vaihtoehtoja myös niille, joille painetun tekstin lukeminen on vaikeaa. Äänikirjat, selkokirjat ja Saavutettavuuskirjasto Celian palvelut laajentavat lukemisen saavutettavuutta. Lisäksi E-kirjasto tarjoaa kattavan valikoiman e-kirjoja ja äänikirjoja, joiden käyttöön saa tarvittaessa opastusta.

Kirjastolla on tärkeä rooli myös digiosaamisen tukemisessa. Datanomiopiskelijat ja Enter ry:n vapaaehtoiset digineuvojat auttavat asiakkaita älylaitteiden käytössä, ja henkilökunta opastaa esimerkiksi e-kirjojen ja kirjaston verkkopalveluiden käytössä. Medialukutaidon tukeminen on yhä tärkeämpi osa kirjaston tehtävää, vaikka resurssien rajallisuus rajoittaa syvällistä paneutumista aiheeseen. Tiedonhakutaidot, kriittinen ajattelu ja viestintätaidot ovat keskeisiä nyky-yhteiskunnan kansalaistaitoja. Näitä tuetaan myös erillisillä tapahtumilla, kuten syksyn 2025 teemaillassa, jossa käsitellään nettihuijauksia ja rakkauspetoksia yhteistyössä SosPed-säätiön, Rikosuhripäivystyksen ja muiden asiantuntijoiden kanssa.

Kirjasto on toiminut yhteistyössä myös muiden toimijoiden kuten Setlementti Louhelan kanssa tavoittaakseen ikäihmisiä, mutta Setlementti Louhelan toiminnan loppumisen myötä uusia yhteistyötahoja ja yhteistyön tekemisen muotoja haetaan. Koska resurssien vähyys estää varsinaisen kotipalvelun ja hoivakotikäyntien järjestämisen, yhteistyö ja vapaaehtoiset olisi entistä tärkeämpää, jotta lukeminen saataisiin silti osaksi yhä useamman arkea. Kirjasto pyrkii hakemaan myös yhteistyötahoja S2-asiakkaiden kielikahvilatoiminnan jatkumiseksi.

Kirjaston henkilökunta on asiakkaiden tukena: kirjavinkkausta, henkilökohtaista neuvontaa ja kirjastopalveluiden esittelyä tarjotaan myös jalkautumalla yhdistyksiin ja yhteisöihin. Kirjasto ei ole vain kirjojen lainaamo, vaan elävä kohtaamispaikka, joka edistää lukutaitoa, elinikäistä oppimista ja yhteisöllisyyttä.